

MADANIYATLI JAMIYAT – SAN’ATGA MEHR BERGAN AVLOD BILAN QURILADI

Abdurayimov Faxriddin Muxammadali o‘g‘li

Andijon viloyati Madaniyat boshqarmasi tasarrufidagi
Izboskan tumani 6-sonli bolalar musiqa va san’at maktabi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada madaniyatli jamiyatni shakllantirishda san’atning tutgan o‘rni, uning yosh avlod tarbiyasiga ko‘rsatadigan ijobiy ta’siri va san’atga mehr uyg‘otilgan insonlar orqali jamiyatda axloqiy, estetik va ma’naviy qadriyatlarni mustahkamlash masalalari tahlil qilinadi. San’atga mehrli avlod nafaqat ijodkor, balki ongli, mas’uliyatli va jamiyatga foydali shaxs bo‘lib yetishadi. Maqola orqali san’at ta’limining ijtimoiy ahamiyati va uning milliy taraqqiyotdagi roli yoritiladi.

KALIT SO‘ZLAR: San’at, madaniyat, yosh avlod, estetik tarbiya, ma’naviyat, axloq, ta’lim, jamiyat, qadriyatlar, ongli fuqarolik.

Har bir jamiyatning taraqqiyoti va barqarorligi uning a’zolari – fuqarolarning ma’naviy, estetik va axloqiy yetukligiga chambarchas bog‘liqdir. Bunday yetuklik esa bevosita san’at va madaniyat vositasida shakllanadi. Chunki san’at inson qalbini poklaydi, didini o‘stiradi, ongini uyg‘otadi. Aynan san’at orqali inson go‘zallikni anglaydi, haqiqatni qadrlaydi va ezgulikka intiladi. Shuning uchun ham madaniyatli jamiyat qurish yo‘lida eng avvalo san’atga mehrli avlodni tarbiyalash lozim bo‘ladi.

Bugungi kunda jamiyatda axloqiy mezonlar, ijtimoiy mas’uliyat, fuqarolik burchi, milliy g‘urur kabi tushunchalarning shakllanishi ko‘p jihatdan yoshlarning san’at bilan qanday aloqada bo‘lishiga bog‘liqdir. Agar san’at ularning hayotida muhim o‘rin egallasa, ular atrofidagi borliqni chuqurroq idrok eta boshlaydi, jamiyatdagi rolini anglaydi va o‘z harakati uchun mas’uliyatni his qiladi.

Shu nuqtayi nazardan qaralganda, san’atni yoshlar qalbiga singdirish, ularda san’atga bo‘lgan mehrni uyg‘otish – bu faqatgina ma’naviy tarbiya emas, balki mustahkam jamiyat asosini yaratish demakdir. Ushbu maqolada ana shu yondashuvlar

asosida san'atga mehrli yosh avlod orqali madaniyatli jamiyat barpo etish konsepsiyasi yoritiladi.

Madaniyat har bir jamiyatning ma'naviy-ruhiy poydevori, axloqiy ustuni va tarixiy taraqqiyotini belgilovchi asosiy omildir. Madaniyatli jamiyat deganda biz nafaqat tashqi ko'rinishdagi obodlik va sivilizatsiyani, balki eng avvalo insonning ichki olamidagi go'zallik, mas'uliyat, burch, estetik did, axloqiy qadriyatlar va yuksak ma'naviyatni tushunamiz. Bunday jamiyatni qurish esa o'z-o'zidan bo'lib qolmaydi. U bilimli, ongli, vijdonli, mehnatsevar, ma'rifatli va, albatta, san'atga mehr bilan qaraydigan avlod orqali vujudga keladi. Chunki san'at inson qalbini uyg'otadi, ruhiyatini tarbiyalaydi va uni jamiyatga foydali shaxs etib yetishtiradi.

San'at jamiyat hayotining ajralmas qismi bo'lib, u xalqning tafakkuri, tarixi, qadriyatlari va orzu-umidlarini aks ettiradi. O'zbek xalqining boy musiqa, adabiyot, me'morchilik, tasviriy san'at, teatr va boshqa san'at turlaridagi yutuqlari bizning madaniy merosimizning ajralmas bo'lagidir. San'at nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki yosh avlodga Vatanga sadoqat, milliy g'urur, ezgulik va haqiqatga bo'lgan ishonch kabi qadriyatlarni singdiradi. Bu esa o'z navbatida madaniyatli jamiyatni barpo etishning muhim omilidir.

San'atga mehr bolalikdan shakllanishi zarur. Aynan bolalik davrida bolaning ruhiyati, tasavvuri va dunyoqarashi eng faol shakllanadi. Agar bu jarayonda unga san'at orqali estetik tarbiya berilsa, u go'zallikni qadrlaydigan, nozik didli, iymonli, madaniyatli inson bo'lib ulg'ayadi. Bunday tarbiyani berish uchun esa maktabgacha ta'limdan boshlab san'at bilan ishlashga alohida e'tibor qaratish zarur. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun rasm, musiqa, raqs, qo'g'irchoq teatri kabi faoliyat turlari orqali ularning tasavvuri kengayadi, muomala madaniyati shakllanadi, his-tuyg'ularini ifoda etish qobiliyati ortadi. Bu jarayonlar bolaning jamiyatga moslashishiga va o'z o'rnini topishiga zamin yaratadi.

Maktab ta'limida san'at darslari nafaqat ijodkorlikni rivojlantiradi, balki shaxsiy intizom, o'zini nazorat qilish, emotsiyalarni boshqarish, jamoa bilan ishlash kabi hayotiy ko'nikmalarni ham shakllantiradi. O'quvchilar sahnaga chiqish, chizmachilik ishlari, qo'shiq aytish yoki spektakl sahnalashtirish orqali o'zlarining qobiliyatlarini sinab ko'radilar, ichki dunyolarini namoyon qilishga intiladilar. Bu esa ularning o'z-

o‘ziga ishonchini oshiradi, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi va ijtimoiy faollikka yo‘l ochadi. Shuningdek, san‘at orqali yoshlar o‘z milliy merosini anglaydi, uni qadrlashga o‘rganadi va kelajakda uni saqlash va boyitishga intiladi.

San‘atga befarq bo‘lmagan avlod – bu ijtimoiy mas’uliyatni his qiluvchi, jamiyatdagi o‘z o‘rnini anglaydigan, atrofdagilarga hurmat bilan qaraydigan, insoniy fazilatlarni qadrlaydigan avloddir. San‘at insonni ichki dunyosiga nazar tashlashga, jamiyat muammolari haqida fikr yuritishga, hayotning chuqur ma’nosini anglashga o‘rgatadi. Bu esa yoshlarning ongi va yuragida muqim axloqiy mezonlar shakllanishiga olib keladi. Bunday avlod jamiyatda jinoyatchilik, befarqlik, loqaydlik va zo‘ravonlik kabi salbiy holatlarga qarshi ongli kurasha oladi. Chunki u jamiyatning madaniy taraqqiyoti uchun o‘zini mas’ul deb biladi.

Bugungi kunda O‘zbekiston Respublikasida yoshlarni har tomonlama barkamol qilib tarbiyalash, ularning ijodiy salohiyatini qo‘llab-quvvatlash, san‘atga bo‘lgan qiziqishini rag‘batlantirish davlat siyosatining ustuvor yo‘nalishiga aylangan. Prezident farmon va qarorlariga muvofiq, bolalar musiqa va san‘at maktablari faoliyati takomillashtirilmoqda, ijodiy tanlovlar, festivallar, to‘garaklar, mahorat darslari orqali iqtidorli yoshlar aniqlanib, ularning mahorati rivojlantirilmoqda. Masalan, “Barkamol avlod”, “Yosh iste’dodlar” kabi dasturlar orqali yoshlarning san‘atga bo‘lgan mehrini oshirish, ularni milliy va jahon madaniyatiga hurmat ruhida tarbiyalash choralari ko‘rilmoqda.

Bundan tashqari, san‘at orqali millatlararo totuvlik, diniy bag‘rikenglik, insoniylik, vatanparvarlik va xalqparvarlik kabi yuksak fazilatlarni singdirish mumkin. Turli millat vakillarining san‘at orqali o‘zaro muloqot qilishi, bir sahnada ijod qilishlari ularning bir-biriga nisbatan hurmatini oshiradi, milliy iftixor bilan barobar umumiy fuqarolik ongini ham mustahkamlaydi. Shu bois, san‘atga mehr uyg‘otilgan avlod – bu faqat ijodkorlar emas, balki ongli, tolerant, gumanistik qarashlarga ega, taraqqiyotga intilgan yoshlar jamiyatidir.

San‘at shuningdek, sog‘lom psixologik muhit yaratishda ham muhim vositadir. Yoshlar orasida uchraydigan stress, ruhiy bosim, o‘z-o‘ziga ishonchsizlik kabi holatlarni bartaraf etishda musiqa, rasm, teatrlashtirilgan mashg‘ulotlar samarali vosita sifatida xizmat qiladi. Bu jihatdan olganda, san‘at ta’limi — bu nafaqat bilim berish,

balki psixologik-ruhiy yordam ko'rsatishning ham muhim shaklidir. Bunday ta'lim o'z navbatida sog'lom, baquvvat, bardavom jamiyatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Shu o'rinda ta'kidlash kerakki, madaniyatli jamiyatni qurishda ota-onalar, ustozlar va jamoatchilikning ham mas'uliyati beqiyosdir. San'atga mehrni faqat ta'lim darslarigina emas, balki oiladagi muhit, ommaviy axborot vositalari, ijtimoiy tarmoqlar va madaniy tadbirlar ham shakllantiradi. Oilada bolaga san'at asarlarini tinglash, tomosha qilish, asar muhokamasida ishtirok etish kabi odatlarni singdirish zarur. Ustozlar esa nafaqat fan o'qituvchisi, balki go'zallik va ma'naviyat elchisi sifatida yoshlarning qalbiga yo'l topa olishlari kerak.

San'atga mehr uyg'otilgan avlod – bu yuragi uyg'oq, ruhi boy, tafakkuri yuksak va jamiyatda o'z mas'uliyatini anglaydigan insonlardir. Ana shunday avlodni tarbiyalash esa madaniyatli jamiyat barpo etishning asosiy yo'lidir. Shunday ekan, ta'lim tizimidan tortib jamiyatning barcha sohalarida san'at va madaniyatga bo'lgan e'tibor yuqori darajada bo'lishi kerak. Bu orqali biz nafaqat boy madaniyatli, balki barqaror, adolatli va insoniy jamiyatni barpo eta olamiz.

Madaniyatli jamiyat — bu nafaqat tashqi taraqqiyot, balki ichki uyg'onish, ruhiy poklik va yuksak axloqiy qadriyatlarga asoslangan jamiyatdir. Bunday jamiyatni shakllantirish uchun har tomonlama yetuk, tafakkuri erkin, estetik didga ega, san'atga mehr bilan qaraydigan avlodni tarbiyalash zarur. San'at esa inson ruhiyatiga eng chuqur kirib boruvchi, uni tarbiyalovchi, uyg'otuvchi va jamiyatga yetaklovchi kuchli omildir.

Maqolada tahlil qilinganidek, san'atga mehr bolalikdan shakllanadi. Bu mehr insonni inson qiladi, uni jamiyatdagi ijtimoiy hayotga mas'uliyat bilan qarashga undaydi, uni madaniyatli shaxsga aylantiradi. Bugungi O'zbekistonda amalga oshirilayotgan ta'lim va madaniyat sohasidagi islohotlar ana shunday yuksak maqsadlarga xizmat qiladi. Shunday ekan, san'atni yoshlar qalbiga chuqur singdirish, ularning ichki dunyosini boyitish, ijtimoiy hayotga faol jalb qilish orqali madaniyatli, ma'rifatli va barqaror jamiyatni barpo etish mumkin. Bunga erishish esa ota-ona, ustoz, jamiyat va davlatning hamjihat sa'y-harakatlariga bog'liq. Zero, san'atga mehr bergan avlod — bu kelajakni yuksaltiruvchi, jamiyatni uyg'otuvchi kuchdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Karimov, I.A. (2008). *Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti.
2. Sa'dullaev, A. (2016). *San'at va ma'naviyat*. Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi.
3. UNESCO. (2006). *Road Map for Arts Education*. Lisbon: UNESCO Asia-Pacific Regional Bureau.
4. Jalolova, D. (2023). “San'at orqali estetik tarbiya: yosh avlod ruhiyatidagi o'zgarishlar”. *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 1(3), 45–51.
5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ–4085-son qarori (2019-yil 27-dekabr): “San'at va madaniyat sohalarini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar to'g'risida”.
6. Mahmudov, S. (2022). “San'atning shaxs kamolotidagi o'rni”. *Psixologiya va ta'lim*, 2(4), 78–83.
7. Vygotsky, L.S. (1978). *Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes*. Cambridge: Harvard University Press.
8. Dewey, J. (1934). *Art as Experience*. New York: Minton, Balch & Company.
9. Fromm, E. (1955). *The Sane Society*. New York: Rinehart & Company.
10. Yusufjonova, M. (2021). “Yoshlarning estetik dunyoqarashi va san'at tarbiyasining o'rni”. *Barkamol avlod yo'lida*, 1(2), 33–39.

